

УДК 343.81

О. Б. Янчук,

директор Державної установи «Центр пробації»

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті визначено основну мету пробації та докладно охарактеризовано основні напрями її діяльності, наведено правові принципи, нормативно-правові акти та рекомендації, на які спираються уповноважені органи з питань пробації в процесі реалізації своїх функцій і завдань, окреслено територіальну структуру. Окремо розкрито проблемні аспекти діяльності, проаналізовано існуючі прогалини в законодавстві й запропоновано шляхи їх подолання, надано перелік нормативно-правових актів, щодо яких Центр пробації ініціював внесення відповідних змін. Також проаналізовано конкретні показники, що свідчать про ефективність системи пробації загалом, та відзначено необхідність розширення її функцій та повноважень відповідно до європейської практики.

Ключові слова: кримінальна юстиція, альтернативні види покарань, центр пробації, досудова пробація, досудова доповідь, наглядова пробація, пенітенціарна пробація, криміногенні чинники, пробаційні програми, ювенальна пробація.

Пробація є порівняно новим напрямом у загальній системі кримінальної юстиції. Та навіть за незначний час існування пробація довела високу ефективність у вирішенні поставлених завдань. Те, що запроваджувалося в інших країнах протягом століть, в Україні відбулося за лічені роки, при цьому реформа в напрямі пробації визнається однією з найбільш успішних.

5 лютого 2015 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про пробацію» (уведений у дію 27 серпня 2015 р.), яким і визначається національна модель пробації, розроблена з урахуванням стандартів пробації, викладених у Рекомендації СМ/Рес (2010) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію. Відповідно до цього акта пробація розглядається не лише як альтернатива ізоляції правопорушників від суспільства, а й як заходи кримінально-правового та соціально-виховного впливу. Невід’ємним елементом пробації у зазначеній Рекомендації визнається нагляд за правопорушниками, який варто розглядати не лише як контрольну функцію, а й як засіб консультування правопорушників, надання їм допомоги

або створення мотивації. За можливості нагляд пропонується поєднувати з іншими заходами виховного характеру, які можуть здійснюватися службою пробації або іншими відомствами, наприклад, навчанням, професійною підготовкою, працевлаштуванням, лікуванням тощо [1].

Крім того, при підготовці цього Закону були враховані й наукові напрацювання вчених, які займалися дослідженням питань виконання покарань без позбавлення волі та організації діяльності пробації, зокрема таких: К. А. Автухов, О. В. Беца, І. В. Бондар, А. П. Гель, Т. А. Денисова, Р. М. Гура, О. Г. Колб, В. О. Меркулова, А. Х. Степанюк, А. В. Серебреннікова, І. С. Яковець та ін.

У подальшому в межах планів з реформування у сфері пробації Кабінет Міністрів України розпорядженням № 655-р від 13 вересня 2017 р. погодив пропозицію Міністерства юстиції України про створення з 1 січня 2018 р. Державної установи «Центр пробації» (далі — Центр пробації), а фактичний запуск роботи Центру пробації відбувся 4 квітня 2018 р. Нині в системі пробації створено 574 підрозділи уповноважених органів із питань пробації та 24 філії (фактичне представництво Центру про-

бації в кожній області), в яких передбачено понад 3 400 посад. Саме така чисельність працівників покликана якісно реалізовувати покладені на пробацію функції та завдання.

Законодавець визнає за мету пробації забезпечення безпеки суспільства, що в загальному розумінні означає зусилля, спрямовані на подолання сучасних загроз; така безпека стосується спроможності суспільства продовжувати існування в його існуючому стані за мінливих умов та можливих чи реальних загроз. В основу забезпечення суспільного порядку та безпеки в державі покладено загальні принципи: законність, стабільність і гарантованість безпеки, гармонізація важливих інтересів людини, суспільства та держави тощо.

Хоча метою та виправданням засудження особи є, врешті-решт, безпека суспільства, цієї мети можна домогтись лише тоді, коли після засудження, відбуття покарання правопорушник виявляється не тільки готовим, а й спроможним підкоритися законодавству та забезпечувати своє існування. Саме тому серед засобів досягнення основної мети пробації названо виправлення особи.

Виправлення засуджених — це одна з цілей покарання, що припускає усунення суспільної небезпеки особи, тобто такий вплив покарання, в результаті якого з'являється схильність до правомірної поведінки, і головне — засуджений під час і після відбування покарання (іспитового строку) не вчиняє нових злочинів, тобто не становить небезпеки для суспільства.

Створення умов для запобігання вчиненню нових злочинів засудженим відбувається через такий вплив покарання або покладених на засудженого обов'язків, який позбавляє його можливості вчиняти нові злочини. Даного результату, безумовно, можна досягти при виконанні покарання, коли особа поставлена в такі умови, які значною мірою перешкоджають або повністю позбавляють можливості вчинити нове злочинне посягання на права та законні інтереси особи, суспільства та держави. Проте його

можна також досягти постійним контролем за поведінкою особи, виконанням покладених обов'язків, що має поєднуватися з відповідною соціально-виховною роботою та задоволенням наявних потреб законними шляхами. Усе це дає реальні можливості для зміни свідомості й відмови від тенденції зайвої жорсткості покарання в судовій практиці. І в цьому полягає мета пробації.

Відповідно до стандартів організації діяльності служб пробації країн-членів Ради Європи, які містяться у Рекомендації СМ/Рес (2010) 1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію, до функцій органів пробації можуть бути віднесені такі: 1) доповідь суду, 2) громадські роботи, 3) здійснення нагляду, 4) робота із сім'єю засудженого, 5) електронний моніторинг, 6) постпенітенціарний контроль, 7) допомога в соціальній адаптації, 8) робота служби пробації із засудженими — іноземними громадянами і громадянами держави, засудженими за кордоном. Крім того, стандарти містять і додаткові функції пробації, які також можуть включатися в національне законодавство за наявності відповідних ресурсів: робота з потерпілими, відновне правосуддя, профілактика злочинності.

Не всі названі функції набули відображення в національному законодавстві України, що зумовлено, з-поміж іншого, і перебуванням пробації на етапі становлення, й складною економічною ситуацією в державі (бо без належного ресурсного забезпечення не буде необхідних для виконання додаткових завдань людських ресурсів та, відповідно, ефективного досягнення поставлених цілей). Уповноважені органи з питань пробації не ведуть роботи з сім'єю засудженого, електронного моніторингу, роботи з громадянами держави, засудженими за кордоном. Не передбачено і постпенітенціарного контролю за поведінкою осіб після звільнення з місць обмеження або позбавлення волі.

Залежно від функцій, які виконує пробація в національній системі, її поділяють на три види: досудова, наглядова і

пенітенціарна. Досудова пробація — це забезпечення суду формалізованою інформацією, що характеризує обвинуваченого, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності. Досудова доповідь про обвинуваченого повинна містити: соціально-психологічну характеристику; оцінку ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення; висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк. Обвинуваченому надається можливість брати участь у підготовці досудової доповіді.

Порядок складення досудової доповіді регламентується Кримінальним процесуальним кодексом України та наказом Міністерства юстиції України від 27.01.2017 р. № 200/5 «Про затвердження порядку складення досудової доповіді». Досудова доповідь складається щодо особи, обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, або тяжкого злочину, нижня межа санкції якого не перевищує п'яти років позбавлення волі (щодо неповнолітнього такий документ складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину). Водночас, кримінальний процесуальний закон встановлює перелік випадків, коли досудова доповідь не складається взагалі.

Ухвалюючи вирок, суд бере до відома досудову доповідь з інформацією про соціально-психологічну характеристику обвинуваченого. Формулювання «бере до відома» не свідчить про обов'язковість і беззаперечність висновку органу пробації, так само досудова доповідь не може використовуватися у кримінальному провадженні як доказ винуватості обвинуваченого у вчиненні злочину.

Чинні нормативно-правові акти не встановлюють чіткого і вичерпного переліку джерел, з яких органи пробації отримують інформацію про обвинуваченого, тому їх коло визначає працівник органу пробації самостійно та з урахуванням специфіки кожного конкретного випадку. Проте отримані дані мають бути підтвержені документально (довідка про опис бесіди з громадянином, довідка про отримання інформації по телефону

тощо). Досудова доповідь складається на підставі інформації, отриманої з таких джерел: матеріалів кримінального провадження; безпосередньо від обвинуваченого (якщо він має бажання реалізувати право на участь у підготовці досудової доповіді); від підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів та від громадян.

Торік на 62,1% зросла кількість ухвал суду щодо складання досудових доповідей, які надійшли до підрозділів пробації: з 22 151 (2017 р.) до 35 641 (2018 р.), у тому числі стосовно неповнолітніх — 3 335. При цьому 43% (15 175) загальної кількості отриманих ухвал суду про складення досудових доповідей — це ухвали із зазначеним терміном підготовки менше 10 діб.

Загалом, основними з питань, що виникають у процесі складання досудових доповідей, залишаються надто стислі строки їх складання, різне бачення суддів щодо визначення підрозділу, що має складати досудову доповідь (за місцем дислокації суду або за місцем проживання обвинуваченого), невизначеність із повноваженням персоналу складати досудову доповідь після закінчення зазначеного в ухвалі строку, а також низький рівень умінь персоналу щодо проведення інтерв'ювання, збору інформації та її аналізу для викладення в досудовій доповіді.

Наглядова пробація розпочинається одразу після застосування судом покарання, альтернативного позбавленню волі, і містить здійснення наглядових і соціально-виховних заходів щодо засуджених. Орган пробації забезпечує виконання покарань, альтернативних позбавленню волі, таких як: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, а також здійснює контроль за звільненими від відбування покарання з випробуванням.

Наглядова пробація застосовується до найбільшої частини осіб, які перебувають на обліку уповноважених органів з питань пробації, та на найбільш тривалий період часу (у 2017 р. в обліку упов-

новажених органів з питань пробації пройшли 158 085 осіб; у 2018 р. — 101 558 осіб). 3-поміж суб'єктів пробації: 2 911 осіб (5,1%) — відбувають покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 31 49 осіб (5,6%) — засуджені до громадських робіт; 493 особи (0,9%) — відпрацьовують покарання у виді виправних робіт; 49 967 осіб (88,4%) — звільнені від відбування покарання з випробуванням. При цьому лише 2 026 осіб (1,99% тих, які пройшли по обліку) — вчинили повторні злочини після ознайомлення з порядком і умовами відбування покарання.

Протягом 2018 р. за поданням УОПП за ухилення від відбування призначеного покарання судами засуджено 518 осіб, або 3,4% тих, хто пройшов по обліку (2017 р. — 2,9%). Скасовано випробувальний термін 1 144 засудженим, або 1,3% тих, хто пройшов по обліку (2017 р. — 1,2%), оголошено в розшук 1 249 осіб.

Нагляд — це, по суті, контроль за дотриманням обов'язків, визначених законом і покладених судом на суб'єктів пробації, який поєднується із соціально-виховною роботою, тобто реалізація певних заходів, визначених в індивідуальному плані, які спрямовані на усунення криміногенних чинників (факторів, детермінант злочинної поведінки), встановлення на підставі оцінки ризику вчинення повторного кримінального правопорушення. Цей план передбачає диференційований підхід під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги; сприяння працевлаштуванню; залучення до навчання; участь у виховних заходах і соціально корисній діяльності; проведення індивідуально-профілактичної роботи.

Окрім того, Законом України «Про пробацію» введено новий інструмент роботи із суб'єктами пробації — пробаційні програми. Вони також призначаються за рішенням суду особі, звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачають комплекс заходів, що спрямовані на корекцію соціальної пове-

дінки або її певних виявів, формування соціально сприятливих змін особистості та поведінки людини. Нині розроблено три види пробаційних програм: «Попередження вживання психоактивних речовин», «Подолання агресивної поведінки», «Зміна прокримінального мислення».

Протягом 2018 р. на виконання органів пробації надійшло 198 рішень суду, якими на засуджених покладено й обов'язок взяти участь у заходах, передбачених пробаційною програмою. Загальна кількість пробаційних програм, які перебували у стані реалізації, — 82, повністю реалізовано 19 пробаційних програм; не розпочато виконання 97 пробаційних програм (причини цього можуть бути різними — починаючи від відсутності в підрозділі пробації спеціально навченого куратора для реалізації програми і закінчуючи особистими обставинами засудженого, який не може приступити до їх реалізації або взагалі місце його перебування невідоме).

З часу затвердження наказу «Про Порядок взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» розпочалася реалізація такого виду пробації, як пенітенціарна пробація.

Момент звільнення засудженого має доволі важливе значення для нього, оскільки він стикається з низкою проблем, які самотужки розв'язати непросто. Саме в таких ситуаціях на допомогу й має приходити служба пробації. Таким чином, орган пробації у взаємодії з установами виконання покарань, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування сприяють засудженим, які готуються до звільнення, у: визначенні місця проживання після звільнення; влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених осіб, інших закладів соціальної підтримки, закладів для бездомних осіб, закладів соціального обслуговування; госпіталіза-

ції до закладів охорони здоров'я осіб, які потребують стаціонарної медичної допомоги; працевлаштуванні працездатних осіб; наданні соціальних послуг; установленні факту можливості чи неможливості проживання засудженим за обраним місцем проживання; визначенні шляхів щодо організації притулку для засуджених, які не мають постійного місця проживання [2, с. 139].

Торік органи пробації отримали 2 899 запитів установ виконання покарань щодо можливості проживання засуджених після звільнення за обраним місцем проживання. З них у процесі перевірки отримано 2 042 (70%) позитивні відповіді, тобто питання проживання засуджених після звільнення було вирішено; стосовно 441 особи (15%) встановлено існування проблеми з поверненням до обраного місця проживання і нині проводиться пошук альтернативних можливостей. За цей самий період надано допомогу у працевлаштуванні понад 1000 звільненим, 784 особи спрямовані до органів соціального захисту населення для отримання необхідних соціальних послуг.

Окремий напрям реалізації повноважень пробації відбувається у процесі роботи з дітьми, що має численні специфічні особливості. Водночас вона потребує спеціалізації та відокремлення неповнолітніх від решти суб'єктів пробації з тим, щоб усунути негативний вплив певних чинників на дітей і створити необхідне підґрунтя для ефективної роботи з ними. Саме тому в рамках реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні створено окрему організаційну структуру для забезпечення ювенальної пробації. Нині в 13 містах України (Дніпро, Житомир, Запоріжжя, Київ, Кривий Ріг, Кропивницький, Львів, Маріуполь, Мелітополь, Миколаїв, Рівне, Одеса, Харків) функціонують центри ювенальної пробації. Ці підрозділи створені для забезпечення відокремленої від інших засуджених роботи з неповнолітніми в межах великих міст.

Насправді, напрямів і форм діяльності органів пробації з-поміж визначених

у базовому законі та кримінально-виконавчому законодавстві на сучасному етапі значно більше, ніж зазначено вище. Потрібно зауважити, що протягом часу дії Закону України «Про пробацію» до нього жодного разу не вносилися зміни по суті існуючих процедур, незважаючи на те, що аналіз практики застосування цього акта засвідчує існування певних прогалин та упущень. Фахівці констатують, що ухвалення закону сприяло певним позитивним змінам і стало наближенням України до Європи, проте в законі існує чимало невідповідностей і неточностей [3, с. 599].

Для удосконалення чинного законодавства Центр пробації ініціював включення відповідних законодавчих змін до кількох проектів законів, які нині зареєстровані у Верховній Раді України. Пропозиції стосувалися змін до цілого комплексу законодавчих актів, серед яких: Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про попереднє ув'язнення», Закон України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк», Закон України «Про пробацію», Закон України «Про виконавче провадження», Закон України «Про національну поліцію» та спрямовувалися на врегулювання правового та соціального статусу персоналу органів пробації, а також оплати праці; визначення повноважень Державної установи «Центр пробації»; наділення представників органів пробації правом складати адміністративні протоколи за невиконання заходів, передбачених пробаційною програмою, а також появи в органі пробації у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння; зміна системи застосування умовно-дострокового звільнення до осіб, засуджених до покарання у виді позбавлення та обмеження волі, а також перспективи участі органу пробації у цьому процесі; повноваження виконання покарання у виді

штрафу покласти на державну виконавчу службу; врегулювання питання щодо місця складання досудової доповіді, зокрема органом пробації за місцем проживання обвинуваченого; визначення мінімального строку, у який повинна складатись досудова доповіді; розширення переліку осіб, щодо яких досудова доповідь не складається. Дотепер жоден із цих проектів не прийнято, що певною мірою ускладнює процес виконання органами пробації наданих повноважень.

Але навіть за наявності певних прогалин у законодавстві за чотири роки дії профільного закону втілено значну кількість новаторських підходів у роботі з клієнтами пробації і організації діяльності в цілому, і ця робота не спинається. Так, Центром пробації й спільно з міжнародними партнерами розпочата і проводиться робота над розробкою Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту, та автоматизації статистики; валідацією інструменту оцінки ризиків і потреб суб'єктів пробації; формуванням кадрової політики та професійної підготовки персоналу пробації; стандартами проведення інспектувань підрозділів пробації; базових підходів до організації діяльності з громадськими організаціями та волонтерами.

Минулого року підтримано вступ і членство Центру пробації в Конфедерації європейської пробації (СЕР), ініційовано створення Експертної робочої групи з питань удосконалення законодавства у сфері альтернативних санкцій (понад 20 учасників державного, неурядового і міжнародного сектору), а також започатковано консультації для розробки проекту концепції щодо впровадження електронного моніторингу в Україні тощо.

Центром пробації проводиться регулярний аналіз і моніторинг функціональності уповноважених органів з питань пробації, а його результати відображаються щомісячно вже більше півтора року (з травня 2017 р.). На початок моніторингу ключові показники ефективності функціональності пробації, в основу якої покладено інструмент «Key Performance Indicators», що допомагає

аналізувати ефективність діяльності та рівень досягнення поставленої мети, становили 40,26%. На 01.01.2018 р. — 61,31%; на 01.01.2019 р. — 76,71%. Функціональна пробація вимірюється двома основними критеріями (у відсотках): 1) інституційна спроможність забезпечує моніторинг у частині нормативно-правового забезпечення та інструментарію пробації; належного ресурсного забезпечення органів пробації; співпраці з партнерами та довіри громади (на початок року вона становила 78,30%); 2) продуктивність — забезпечує моніторинг у частині дієвості досудової, наглядової та пенітенціарної пробації (75,13%). Рейтингові оцінки філій Центру пробації у сфері функціонування уповноважених органів з питань пробації (матеріально-технічне забезпечення, кадровий потенціал пробації, комунікація) станом на 1 січня 2019 р. становили 58,48%.

Потрібно зазначити, що науковці та фахівці з інших органів продовжують висловлювати пропозиції щодо подальшого збільшення покладених на органи пробації завдань і функцій. Приміром, пропонується увести новий, альтернативний екстрадиційному арешту, вид запобіжного заходу — доекстрадиційну наглядову пробацію. Першим етапом запропонованого запобіжного заходу є екстрадиційна пробація — перевірка підстав призначення того чи іншого виду запобіжного заходу в разі кваліфікації вчиненого діяння, за якої можливим є безпосереднє застосування доекстрадиційної наглядової пробації. Після відповідної перевірки та визначення підстав застосування цього запропонованого запобіжного заходу підозрюваного замість арешту і перебування у слідчому ізоляторі, де його довгостроково утримуватимуть з особами, які вчинили злочини, зокрема тяжкі й особливо тяжкі, направляють до ізолятора тимчасового тримання, переобладнаного відповідно до європейських стандартів забезпечення прав людини. Тут особа проходить курс соціально-виправної роботи, яка супроводжується корекцією її поведінки або її окремих проявів, і це є другою час-

тиною запропонованого запобіжного заходу — безпосередньо наглядовою. Зазначені дії, за визначенням автора ідеї, можуть сприяти щонайшвидшому каяттю правопорушника у вчиненому та можливій його допомозі в подальшій кваліфікації злочину судом у країні, куди його екстрадують, уникненню вчинення аналогічного злочину в конкретних ситуаціях (можливо, за наявності спілників або за інших обставин). Такий підхід щодо змісту доекстрадиційної наглядової пробації, за визначенням автора пропозиції, відповідає насамперед вимогам Закону України «Про пробацію», а також нібито підтверджується кількома видами пробації та створенням їхніх відповідників у доекстрадиційній пробації, а саме: екстрадиційна пробація та доекстрадиційна наглядова пробація. При цьому автор пропозиції наголошує, що «за такого підходу до актуалізації цього запобіжного заходу залучення коштів із державного бюджету на створення додаткових державних органів не потрібне. Потрібно лише вдосконалити їхню структуру, визначити юрисдикцію кожного з них та мінімально модернізувати відповідні установи доекстрадиційної пробації» [4].

Інші фахівці вважають за доцільне покласти на органи пробації роботу з тією категорією громадян, якими раніше опікувалися витверезники. При цьому наголошується, що ця діяльність повинна включати не лише психологічний напрям, а й певне медикаментозне втручання для того, щоб позбавити особу залежності від алкоголю та інтегрувати її в нормальне життя [5].

Як видається, подібні до наведених пропозиції розширення повноважень органів пробації переконливо свідчать про визнання ефективною їх діяльності. Водночас навряд чи їх практична реалізація є доцільною та можливою в сучасних умовах перетворень. Пробація в Україні перебуває ще на початку свого становлення й розвитку, тому наразі головне завдання — забезпечити ефективну реалізацію вже покладених функцій, завдань і повноважень, що вимагає й подальшого удосконалення як наявної практики, так і законодавчого забезпечення. Сподіваємося, що окреслені нами проблемні аспекти стануть предметом подальших наукових дискусій та у підсумку будуть сприйняті законодавцем.

Список використаної літератури

1. Рекомендації CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію (неофіційний переклад). URL: <https://rm.coe.int/16806f4097>.
2. Чернишов Д. В. Сучасний стан упровадження пробації в Україні // Теоретичні та практичні аспекти інституту пробації в Україні: матер. Міжнар. круглого столу (22 червня 2018 р.). Київ: Нац. академія прокуратури України, 2018. С. 138—143.
3. Маланчук П. М., Голодна А. С. Пробація в Україні: бути чи не бути // Молодий вчений. 2016. № 12.1. С. 598—601.
4. Бабич С. О. Доекстрадиційна наглядова пробація як новітній механізм дотримання верховенства права. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14730/Babych_Doeckstradytsiina_nahliadova_probatsiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
5. Як позначається війна на дитячій злочинності? URL: <https://hromadske.radio/publications/yak-poznachayetsya-viyna-na-dytyachiy-zlochynnosti>.

Янчук О. Б. Становление и развитие пробации в Украине: современное состояние и перспективы.

В статье определена основная цель пробации и подробно охарактеризованы основные направления ее деятельности, приведены правовые принципы, нормативно-правовые акты и рекомендации, на которые опираются уполномоченные органы по вопросам пробации в процессе реализации своих функций и задач, очерчена их территориальная

структура. Отдельно раскрыты проблемные аспекты деятельности, проанализированы существующие пробелы законодательства и предложены пути их преодоления, дан перечень нормативно-правовых актов, по которым Центр пробации инициировал внесение соответствующих изменений. Также освещены конкретные показатели, свидетельствующие об эффективности системы пробации в целом и отмечена необходимость расширения ее функций и полномочий в соответствии с европейской практикой.

Ключевые слова: уголовная юстиция, альтернативные виды наказаний, центр пробации, досудебная пробация, досудебный доклад, наблюдательная пробация, пенитенциарная пробация, криминогенные факторы, пробационные программы, ювенальная пробация.

Yanchuk O. B. Introduction and development of probation in Ukraine: current situation and perspective.

The article is devoted to the analysis of the formation and development of probation in Ukraine. The article defines the main objective of the probation and describes in detail the main directions of its activity, outlines legal principles, regulations and recommendations which are basic to the authorized bodies on probation in the process of implementation of their functions and tasks, and outlines the territorial structure. In the national system, probation is structured into three types: pre-trial, supervisory, and penitentiary. Pre-trial probation means the preparation of a pre-sentence report which is intended to provide the court with formalised information characterising the accused with a view to the court's decision on the need for criminal liability extent and its measure. Supervisory probation is to ensure the enforcement sentences alternative to imprisonment, namely: sentenced to probation of maintaining certain positions or engage in certain activities, community service, correctional works and control over punishment with trial sentence. In practice, within the framework of supervisory probation, a set of measures aimed at monitoring compliance with the obligations specified by the law and imposed by the court on probation subjects which is combined with social and educational work aimed at eliminating criminal factors is implemented separately by such a new instrument of work with convicts as probation programs. Penitentiary probation means to prepare prisoners for release from prison and to promote their earliest social adaptation and full return to society. Separately, the author discloses the problematic aspects of the activity, analyzes the legal gaps and proposes the ways to overcome them, provides a list of legal acts on which the Center of Probation initiated the introduction of appropriate amendments. Alongside with this, specific indicators of the effectiveness of the probation system and need for expanding its functions and powers in accordance with European practice are highlighted.

Key words: criminal justice, alternative sentences, Center of Probation, pre-trial probation, pre-sentence report, supervisory probation, penitentiary probation, criminal factors, probation programs, juvenile probation.